

DOI: 10.7596/taksad.v7i1.1377

Citation: Acun, İ., Yücel, C., & Demirhan, G. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Bilgi Kaynakları. Journal of History Culture and Art Research, 7(1), 595-608. doi:http://dx.doi.org/10.7596/taksad.v7i1.1377

Üniversite Öğrencilerinin Bilgi Kaynakları*

Knowledge Sources of University Students

İsmail Acun¹, Cemil Yücel², Gökhan Demirhan³

Abstract

The aim of the study is to examine university students' preferred sources of knowledge. A survey design was employed. A measurement instrument consisting of 18 items and 6 dimensions, named "authority", "social media", "religion", "science", "tradition" and "experience" was applied to 2253 university students from 12 public universities at different regions, Turkey. The data obtained were analyzed using descriptive statistics and variance tests. It is found out that the most preferred sources of knowledge for university students are "experience" and "authority, and the least preferred sources of knowledge are "religion" and "social media". In addition, it is determined that the knowledge source preferences of university students differ significantly in some sub-dimensions according to gender, grade average, socio-economic level and political views.

Keywords: Source of knowledge, University students, Epistemological beliefs.

* Bu çalışma 114K190 kodlu TÜBİTAK Projesi kapsamında toplanan verilerin bir kısmı kullanılarak hazırlanmıştır.

¹ Doç. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, Türkiye. E-mail: iacun@ogu.edu.tr

² Prof. Dr., Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Türkiye. E-mail: cyucel@ogu.edu.tr

³ Dr. Öğr. Ü., Uşak Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Türkiye. E-mail: gokhan.demirhan@usak.edu.tr

Öz

Üniversite öğrencilerinin tercih ettikleri bilgi kaynaklarını incelemeyi amaçlayan bu çalışmada, nicel betimsel tarama deseni kullanılmıştır. Bilgi kaynaklarını tespit etmek amacıyla geliştirilen 18 maddelik, “otorite”, “sosyal medya”, “din”, “bilim”, “gelenek” ve “tecrübe” olmak üzere 6 boyuttan oluşan ölçme aracı Türkiye’nin farklı bölgelerinden 12 devlet üniversitesinde öğrenim gören 2253 üniversite öğrencisine uygulanmıştır. Elde edilen veriler betimsel istatistikler ve varyans testleri kullanılarak çözümlenmiştir. Üniversite öğrencilerinin en çok tercih ettikleri bilgi kaynaklarının “tecrübe” ve “otorite” olduğu, en az tercih edilen bilgi kaynaklarının ise “din” ve “sosyal medya” olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, üniversite öğrencilerinin bilgi kaynağı tercihlerinin bazı alt boyutlarda cinsiyet, not ortalaması, sosyo-ekonomik seviye ve siyasi görüşlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Bilgi kaynakları, Üniversite öğrencileri, Epistemolojik inançlar.

Giriş

Bilgi kavramı felsefi bir terim olarak ele alındığında bilen ve bilinen arasındaki ilişkinin ürünü olarak tanımlanabilir (Balci, 2011). Aristoteles’e göre bilgi, bütün insanların en önemli doğal istençlerinden biridir (1985). Bilen olarak insan, doğumundan itibaren bilinen (nesne) ile kaçınılmaz olarak bir ilişki içerisindedir. İnsanın, nesnenin ve insan-nesne arasındaki ilişkinin niteliği değiştikçe, İnsanın düşünce dünyası ile birlikte bilgi de evrimleşir. Bu evrim süreci mantık öncesi ve mantıksal dönemler olarak tanımlanır ve primitif düşünce sistemi, mitos düşünce sistemi, akli düşünce sistemi, tarihsel düşünce sistemi, rölatif düşünce sistemi gibi birbirini takip ederek gelişme gösteren bir sınıflama olarak tasniflenebilir. Bu evrim geri döndürülebilir niteliktedir ve bazı özel durumlarda, bazı kültürel ve doğal süreçlerin sonucunda kesintilere uğrayabilir, yön değiştirebilir (Ülken, 2008). Bu yüzden düşüncenin temel yapıtaşlarından biri olan bilgi kavramına yüklenen anlam ve birey tarafından güvenilir kabul edilen bilgi kaynakları da zaman, mekan, kültür, coğrafya, inançlar, ideolojiler, karşılaşılan sorunlar gibi faktörler sebebiyle bireyden bireye farklılık gösterebilir (Saruhan & Özdemirci, 2013). Bilgi kaynaklarının çeşitliliği ve niteliği konusu esasen bilgi bilim olarak tanımlanan epistemoloji alanının en temel tartışma konularından biridir (Barreau, 2010). Epistemoloji alan yazınında bilgiye ulaşma yolları olarak da tanımlanan bilgi kaynakları genel hatlarıyla kişisel deneyimler ve ön kabullerle hareket etme, mantık yürütme, bir kaynağa güvenme ve bilimsel metod olarak tanımlanmakta ve sınıflandırılmaktadır (Saruhan & Özdemirci, 2013).

Günümüz toplumunda bilginin üretildiği temel kaynak üniversitelerdir. Üniversiteler, işlev bakımından toplumun ihtiyaç duyduğu nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi ve üretilen bilimsel bilgi ile topluma yön veren kuruluşlar olarak stratejik öneme sahip kurumlardır (Heper, 1973). Üniversite öğrencileri ise, üniversitenin işlevini yerine getirecek, içinde yaşadığı toplumun çağdaş dünyaya entegre olarak toplumsal kalkınmaya ve dönüşüme öncülük edecek, Turhan’a göre çağdaş olmanın yanı sıra, millet olmanın da en önemli unsurlarından biri olarak görülen “*ilim zihniyetiyle mücehhez birinci sınıf ihtisas adamları*”dır (1964). Bu bakımdan üniversite öğrencilerinin hangi bilgi kaynaklarını ne düzeyde önemsedikleri ve bu tercihleri hakkında bilgi üretebilmek son derece önemli ve gerekli bir çabadır. İlgili alan yazın incelendiğine, ülkemizde üniversite öğrencilerinin genel epistemolojik inançları ile ilgili birçok çalışma yapıldığı görülmektedir (Bıkmaz, 2017; Kanadlı & Akbaş, 2015; Türkan, Aydın, & Üner, 2016; Uluçınar, Akar, Demir, & Demirhan, 2012). Fakat özel olarak üniversite öğrencilerinin bilgi kaynakları ile ilgili yapılan bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırma kapsamında var olduğu sonucuna ulaşılan ve üzerinde çalışılan birer fenomen olarak bilgi kaynaklarının operasyonel tanımlarına yer verilmesi uygun olacaktır. Bilgi kaynağı olarak *otorite*; herhangi

bir sebeple muteber görülen bir bireyin güvenilir ve işlevsel bir bilgi kaynağı olarak kabul edilmesi, bilgi kaynağı olarak *sosyal medya*: popüler sosyal medya uygulama ve web sitelerinde yer alan ve geniş kitlelerce paylaşılan içeriklerin güvenilir ve işlevsel bir bilgi kaynağı olarak kabul edilmesi, bilgi kaynağı olarak *din*; kutsal metinler, din alimlerine ait eserler ya da dini şahsiyetlere güven gibi din temelli bilgi kaynaklarının güvenilir ve işlevsel bir bilgi kaynağı olarak kabul edilmesi, bilgi kaynağı olarak *bilimsel bilgi*; bilimsel araştırma sonuçlarının güvenilir ve işlevsel bir bilgi kaynağı olarak kabul edilmesi, bilgi kaynağı olarak *gelenek*; yazılı olmayan kültüre ait nesilden nesile aktarılan, günlük hayatta düzenleyici ve sınırlayıcı rol oynayan kural ve uygulamaların güvenilir ve işlevsel bir bilgi kaynağı olarak kabul edilmesi, bilgi kaynağı olarak *tecrübe*; bireysel deneyim ve girişimler sonucu üretilen pratik bilgilerin güvenilir ve işlevsel bir kaynak olarak kabul edilmesi olarak tanımlanabilir.

Amaç ve Alt Problemler

Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin tercih ettikleri bilgi kaynaklarını incelemektir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır;

- 1) Üniversite öğrencilerinin bilgi kaynağı tercihleri nedir?
- 2) Üniversite öğrencilerinin bilgi kaynaklarını tercih düzeyleri cinsiyet, not ortalaması, sosyo-ekonomik seviye ve benimsenen siyasi görüş değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?

Yöntem

Desen

Bu makale, sosyal medyayla ilgili daha büyük bir araştırma projesinin bir bölümünün verileri kullanılarak oluşturulmuştur. Bu makalede, araştırma projesinin nicel verilerinin bir kısmını oluşturan üniversite öğrencilerinin başvurdukları bilgi kaynaklarını ve onların kullanım düzeylerini belirlemeyi amaçlayan veriler kullanılmıştır. Bu açıdan değerlendirildiğinde çalışma tarama modeline uygundur. Tarama araştırmaları, belirlenmiş bir konu ile ilgili geniş bir kitlenin mevcut durumu, görüşleri, eğilimleri, inançları, bilgi düzeyleri gibi temel karakteristiklerinin tespit edilmesini amaçlayan desenlerdir (Fraenkel & Wallen, 2003).

Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma evrenini Türkiye’de edebiyat (ve bazı üniversitelerde fen-edebiyat) fakültelerinde Tarih, Coğrafya, Sosyoloji, Felsefe, Psikoloji, Türk Dili ve Edebiyatı ve Karşılaştırmalı Edebiyatı gibi sosyal bilim ve edebiyat bölümlerinde öğrenim görmekte olan ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin yukarıda belirtilen bölümlerinde 2, 3 ve 4. sınıfta eğitim görmekte olan öğrencilerin toplam sayılarının 2014-2015 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri (YÖK, 2015) kullanılarak yaklaşık 130000 olabileceği hesaplanmış ve örneklem büyüklüğü belirlenmiştir. Örneklem büyüklüğünde %95 güven aralığında ve +2, -2 hata payına göre ulaşılması gereken öğrenci sayısı 2357 olarak hesaplanmıştır (surveysystem, 2018). Türkiye istatistik kurumunu istatistiki bölge birimleri sınıflandırması düzey 2’deki (NUTs II) ayrıma göre 26 bölgeden birer üniversite seçimi rassal olarak yapılmıştır. Ancak, bazı fakülte yönetimlerinden gerekli izinler alınamamış, fakülteadaki öğrenci sayısı oranında belirlenen öğrenci örneklem grubundan (gönüllülük esasına dayandığı için) öngörüldüğü haliyle veriler toplanamamıştır. Sonuçta, Türkiye’nin değişik bölgelerinden toplamda 2253 öğrenciden sağlıklı veri toplanmıştır. Bu yüzden, bu araştırmaya katılan öğrenciler için örneklemden ziyade çalışma grubu kavramı kullanılmasına karar verilmiştir.

Veri Toplama Aracı

Araştırma kapsamında demografik özelliklere dair bilgilerin toplandığı anket formunun yanı sıra, bilgi kaynaklarını tespit etmek amacıyla literatür taramasına dayalı olarak geliştirilen 19 maddelik soru havuzu oluşturularak pilot uygulama yapılmıştır. Pilot uygulamadan elde edilen veriler gerekli güvenilirlik ve geçerlilik analizlerine tabi tutulmuş, 18 madde ve 6 alt boyuttan oluşan 10'lu likert tipi nihai form oluşturularak çalışma grubuna uygulanmıştır. Nihai uygulamanın ardından bireyin bilgi kaynakları ölçme aracının güvenilirlik düzeyinin tespiti için Cronbach'a Alpha iç tutarlık katsayısı hesaplanmış (.86) ve maddelerin madde toplam korelasyon değerlerine göre herhangi bir problemin olmadığı tespit edilmiştir. Alt boyutların güvenilirlik düzeyleri .70 ile .89 arasında değişmektedir. Elde edilen verilerin faktör analizine uygun olduğu saptanmış (KMO= .85 $p < .001$) ve ölçme aracının faktör yapısının ortaya çıkarılması amacıyla temel bileşenler analizi yapılmıştır. Temel bileşenler analizi sonuçları maddelerin tümünün kabul edilebilir faktör yüklerine sahip olduğunu göstermiş (faktör yükleri .92 ile .68 arasında değişmektedir), % 71.64'lük bir varyansı açıklayan altı boyutlu bir yapı elde edilmiştir.

Bu boyutlar sırasıyla: Bilgi kaynağı olarak otorite (3 madde), bilgi kaynağı olarak sosyal medya (4 madde), bilgi kaynağı olarak din (3 madde), bilgi kaynağı olarak bilimsel bilgi (3 madde), bilgi kaynağı olarak gelenek (3 bilgi), bilgi kaynağı olarak tecrübe (2 madde) olarak adlandırılmıştır.

Araştırmada geçen dünya görüşüne dair ifadeler, ölçme aracının geliştirilmesi sürecinde yapılan pilot çalışmadan elde edilen kavramsallaştırmalardır. Pilot araştırmada, öğrencilere politik görüşlerinin ne olduğunu yazmaları istenmiştir. Öğrenciler kendilerini ülkücü, liberal, Marksist gibi kavramlar kullandıkları gibi dindar, Müslüman, ateist gibi kavramları da kullanmışlardır. Bu yüzden, bu çalışmada 'dünya görüşleri' ifadesi araştırmacılar tarafından benimsenmiştir. Önemli bir noktada şu ki; Pilot çalışma esnasında ve nihai araştırmada öğrenciler kendilerine verilen seçeneklerden birden fazlasına işaret koymuş veya 'diğer yazınız' seçeneğine el yazısı ile kendilerini en iyi ifade edecek tanımlamayı yazmışlardır. Örneğin, öğrenci Kemalist seçeneğini işaretlediği yerde ulusalcı seçeneğini işaretlemiş ve/veya diğer seçeneğine ulusalcı yazmıştır. Bu yüzden, dünya görüşleri gruplamaları öğrencilerin seçenekleri esasına dayalı olarak araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiştir.

Verilerin analizi

Araştırma kapsamında elde edilen veriler, amaç ve yöntemine uygun olarak betimsel istatistikler ve varyans analizleri (bağımsız örneklem grubu t testi, tek yönlü varyans analizi) ile çözümlenmiştir. Güvenirlik analizleri için Cronbach's Alpha katsayısı hesaplanmış, yapı geçerliliğinin test edilmesi için açımlayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Eldeki verinin normal dağılıma uygunluğunun test edilmesi için basıklık ve çarpıklık katsayıları incelenmiş, değerler -1.5 ve +1.5 aralığında olduğundan parametrik testler kullanılmıştır (Tabachnick & Fidell, 2013).

Bulgular

Üniversite öğrencilerini bilgi kaynağı olabilecek seçenekler arasında en çok rağbet edilen kaynakların "tecrübe" ($\bar{X} = 6.93$) ve "otorite" ($\bar{X} = 6.49$) olduğu görülmektedir. En az rağbet edilen bilgi kaynakları ise, "sosyal medya" ($\bar{X} = 4.14$) ve "din" ($\bar{X} = 4.41$) dir. Bilgi kaynağı olarak "gelenek" ($\bar{X} = 5.07$) ve "bilim" ($\bar{X} = 5.95$) ise sosyal medya ve dinden daha yüksek ortalamaya sahip olmakla birlikte, "tecrübe" ve "otorite"nin gerisinde kalmaktadır (Tablo 1). Sosyal medya, kolay ulaşılabilir fakat her koşulda güvenilemeyecek bir kaynaktır. Din ise, bir bilgi kaynağı olarak ele alındığında dogmatik ve esnek olmayan yapısı sebebiyle gündelik hayatta kullanılması oldukça zor görünmektedir. Bilimsel bilgi büyük oranda güvenilir olmakla birlikte, ulaşılması zor bir bilgi türüdür. Gelenekler, tıpkı dinde olduğu gibi toplumsal süreçlerin ve tarihin

oluşturduğu bir birikim olarak her koşul ve zaman diliminde kullanıma uygun görülmemektedir. Otorite ve tecrübe ise kullanılabilirlik, ulaşım kolaylığı ve güvenilirlik açısından üniversite öğrencileri tarafından tercih edilebilecek dengeli bir bilgi kaynağı olarak görülüyor olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Tablo 1. Üniversite öğrencilerinin bilgi kaynakları

	$\bar{x}$	S
Bilgi kaynağı olarak otorite	6.49	1.85
Bilgi kaynağı olarak sosyal medya	4.14	1.95
Bilgi kaynağı olarak din	4.41	2.63
Bilgi kaynağı olarak bilimsel bilgi	5.95	2.05
Bilgi kaynağı olarak gelenek	5.07	2.11
Bilgi kaynağı olarak tecrübe	6.93	1.78

Üniversite öğrencilerinin bilgi kaynağı tercihleri ortalamalarının cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla bağımsız örneklem grubu t testi yapılmıştır. Test sonuçlarına göre bilgi kaynağı olarak otorite ($t = 4.02, p < .01$) ve tecrübe ($t = -2.49, p < .01$) tercihleri cinsiyete göre farklılaşmaktadır.

Tablo 2. Üniversite öğrencilerinin bilgi kaynağı tercih ortalamalarının cinsiyet değişkenine göre farklılaşması (bağımsız örneklem grubu t testi)

Bilgi kaynağı	Cinsiyet	N	$\bar{x}$	S	Std. Hata Ort.	t	p
Otorite	Kadın	1539	6,5924	1,76734	,04505	4,023	.000
	Erkek	656	6,2490	1,97110	,07696		
Sosyal medya	Kadın	1538	4,1514	1,89064	,04821	0,223	.824
	Erkek	656	4,1311	2,08731	,08150		
Din	Kadın	1537	4,4106	2,58696	,06599	0,057	.955
	Erkek	656	4,4037	2,70690	,10569		
Bilimsel bilgi	Kadın	1538	5,9969	2,02699	,05169	1,754	.080
	Erkek	656	5,8293	2,10046	,08201		
Gelenek	Kadın	1537	5,0504	2,09146	,05335	-0,884	.377
	Erkek	656	5,1372	2,13407	,08332		

Tecrübe	Kadın	1539	6,8863	1,77600	,04527	-2,487	.013
	Erkek	655	7,0885	1,72934	,06757		

Bilgi kaynağı olarak otorite tercihi ortalamalarına bakıldığında kız öğrencilere ait ortalama ($\bar{X}$ = 6.59), erkek öğrencilere ait ortalamaya ($\bar{X}$ = 6.25) göre anlamlı bir şekilde daha yüksektir. Bilgi kaynağı olarak tecrübe ve akıl yürütme boyutunda ise tam tersi bir durum ortaya çıkmakta, erkek öğrencilere ait ortalamasının ($\bar{X}$ = 7.09), kız öğrencilere ait ortalamaya ($\bar{X}$ = 6.89) göre anlamlı bir biçimde daha yüksek olduğu görülmektedir. Yani, kız öğrenciler otoriteye güven ve itaate daha meyilli iken, erkek öğrenciler tecrübeye daha çok önem vermektedirler.

Öğrencilerin bilgi kaynakları alt boyutlarındaki ortalamalarının, not ortalamalarına göre farklılaşmasını test etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır (Tablo 3). Analiz sonuçlarına göre, öğrencilerin tercih düzeyleri ortalamaları; “otorite” (F:5,978, p<.01), “din” (F:10,216, p<.01), “bilimsel bilgi” (F: 32,583, p<.01), “gelenek” (F: 5,191, p<.01), “tecrübe” (F: 6,428, p<.01) alt boyutlarında, not ortalamalarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaşmaktadır. “Sosyal medya” alt boyutunda ise öğrencilerin bilgi kaynağı tercih düzeylerinin not ortalamalarına göre farklılaşması istatistiksel olarak anlamlı değildir (F: 1,611, p>.05).

Tablo 3. Üniversite öğrencilerinin bilgi kaynağı tercih ortalamalarının not ortalamalarına göre farklılaşması (ANOVA)

Bilgi kaynağı	Not Ortalaması	N	$\bar{X}$	S	F	p	Fark
Otorite	(1) 0-1.99	127	6,0551	2,01439	5,978	.000	1<3 1<4 1<5 2<5
	(2) 2.00-2.49	538	6,2822	1,84090			
	(3) 2.50-2.99	868	6,5467	1,82668			
	(4) 3.00-3.49	580	6,5753	1,85780			
	(5) 3.50-4.00	103	7,0000	1,59861			
	Toplam	2216	6,4829	1,84795			
Din	(1) 0-1.99	126	3,3386	2,61321	10,216	.000	1<2 1<3 1<4 1<5 2<3
	(2) 2.00-2.49	537	4,0847	2,62623			
	(3) 2.50-2.99	868	4,6628	2,55772			
	(4) 3.00-3.49	579	4,4919	2,60713			
	(5) 3.50-4.00	103	4,8010	2,78741			

	Toplam	2213	4,4089	2,62311	
	(1) 0-1.99	127	4,9672	2,23074	
	(2) 2.00-2.49	537	5,4224	2,08194	1<3, 1<4
	(3) 2.50-2.99	868	5,9772	2,02001	1<5, 2<3
Bilimsel bilgi	(4) 3.00-3.49	579	6,4505	1,84906	32,583 .000 2<4, 2<5
	(5) 3.50-4.00	103	6,9304	1,70152	3<4, 3<5
	Toplam	2214	5,9528	2,04737	
	(1) 0-1.99	126	4,4021	2,18401	
	(2) 2.00-2.49	538	4,9957	2,13621	1<2
	(3) 2.50-2.99	867	5,1976	2,06897	1<3
Gelenek	(4) 3.00-3.49	579	5,0429	2,12040	5,191 .000 1<4
	(5) 3.50-4.00	103	5,4854	1,89930	1<5
	Toplam	2213	5,0761	2,10613	
	(1) 0-1.99	127	6,5472	1,96743	
	(2) 2.00-2.49	538	6,7463	1,81352	
	(3) 2.50-2.99	867	6,9066	1,77076	1<4
Tecrübe	(4) 3.00-3.49	579	7,1857	1,65088	6,428 .000 2<4
	(5) 3.50-4.00	103	7,1553	1,86693	3<4
	Toplam	2214	6,9316	1,77602	

Not ortalamaları (2.50-2.99) arasında olan, (3.00-3.49) arasında olan ve (3.50-4.00) arasında olan öğrencilerin bilgi kaynağı olarak "otorite" tercihi düzeyleri ortalamaları, not ortalamaları (0-1.99) arasında olan öğrencilerin bilgi kaynağı olarak "otorite" tercihi düzeyleri ortalamalarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksektir. Ayrıca, not ortalamaları (3.50-4.00) aralığında olan öğrencilerin bilgi kaynağı olarak "otorite" tercihi düzeyleri not ortalamaları (2.00-2.49) aralığında olan öğrencilerin tercih düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha yüksektir.

Benzer şekilde, bilgi kaynağı olarak "din" tercihi ortalamalarına bakıldığında da, not ortalamaları (2.00-2.49), (2.50-2.99), (3.00-3.49) ve (3.50-4.00) aralığında olan öğrencilerin tercih düzeyi ortalamaları; not ortalamaları (0-1.99) aralığında olan öğrencilerin tercih düzeyi ortalamalarından anlamlı bir biçimde daha yüksektir.

Bilgi kaynağı olarak “bilimsel bilgi” alt boyutunda, not ortalamaları (2.50-2.99) arasında olan, (3.00-3.49) arasında olan ve (3.50-4.00) arasında olan öğrencilerin tercih düzeyleri ortalamaları, not ortalamaları (0-1.99) arasında olan öğrencilerin tercih düzeyleri ortalamalarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksektir. Benzer şekilde, not ortalamaları (2.50-2.99) arasında olan, (3.00-3.49) arasında olan ve (3.50-4.00) arasında olan öğrencilerin bilgi kaynağı olarak “bilimsel bilgi” tercihi düzeyleri ortalamaları, not ortalamaları (2.00-2.49) arasında olan öğrencilerin tercih düzeyleri ortalamalarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde daha yüksektir. Not ortalamaları (3.00-3.49) ve (3.50-4.00) arasında olan üniversite öğrencilerinin bilgi kaynağı olarak “bilimsel bilgi” tercihi düzeyleri ortalamalarının da, not ortalamaları (2.50-2.99) arasında olan öğrencilerin “bilimsel bilgi” tercihi düzeyi ortalamalarından anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bilgi kaynağı olarak “gelenek” tercihi ortalamalarının not ortalamalarına göre dağılımları incelendiğinde, not ortalamaları (2.00-2.49), (2.50-2.99), (3.00-3.49) ve (3.50-4.00) aralığında olan öğrencilerin tercih düzeyi ortalamaları; not ortalamaları (0-1.99) aralığında olan öğrencilerin tercih düzeyi ortalamalarından anlamlı bir biçimde daha yüksektir.

Üniversite öğrencilerinin bilgi kaynağı olarak “tecrübe” alt boyutunu tercih etme düzeylerinin, not ortalamasına göre farklılaşmalarına bakıldığında ise, not ortalamaları (3.00-3.49) aralığında olan öğrencilerin tercih düzeyleri ortalamaları (0-1.99), (2.00-2.49) ve (2.50-2.99) aralığında olan öğrencilere ait tercih düzeyi ortalamalarından istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha yüksektir.

Bilgi kaynağı alt boyutlarındaki tercih düzeyleri ortalamalarının öğrencilerin not ortalamalarına göre farklılaşmaları toplu olarak değerlendirildiğinde, genel itibariyle not ortalaması yüksek olan öğrencilerin “sosyal medya” alt boyutu dışında bütün alt boyutlarda daha yüksek tercih düzeyi ortalamalarına sahip olduğu sonucuna varılmaktadır. Bir başka deyişle not ortalamaları yüksek olan öğrencileri, “otorite”, “din”, “bilimsel bilgi”, “gelenek” ve “tecrübe” alt boyutlarındaki tercih düzeyi ortalamaları da yüksektir.

Öğrencilerin bilgi kaynağı alt boyutlarındaki tercih düzeyi ortalamalarının sosyo-ekonomik seviyelerine göre farklılaşmasını test etmek amacıyla yapılan tek yönlü varyans analizi sonuçlarına göre (Tablo 4); öğrencilerin bilgi kaynağı olarak “din” (F:19,803, p<.01) ve “gelenek” (F:10,229, p<.01) alt boyutlarındaki tercih düzeyi ortalamaları sosyo-ekonomik seviyelerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılaşmaktadır. Bilgi kaynağı olarak “otorite”, “sosyal medya”, bilimsel bilgi” ve “tecrübe” alt boyutlarında ise, öğrencilerin tercih düzeyleri ortalamalarının sosyo-ekonomik seviyelerine göre farklılaşması istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Tablo 4. Üniversite öğrencilerinin bilgi kaynağı tercih ortalamalarının sosyoekonomik seviyelerine göre farklılaşması (ANOVA)

Bilgi Kaynağı	Sosyo-Ekonomik Seviye	N	$\bar{X}$	S	F	p	Fark
Din	(1)En alt SES grubu	295	4,9774	2,49399	19,803	.000	3<1 4<2
	(2)Ortanın Altı SES Grubu	628	4,7938	2,47432			4<1 5<2
	(3)Orta SES grubu	655	4,4539	2,66683			5<1 4<3
	(4)Ortanın üstü SES Grubu	465	3,8939	2,60525			5<3

	(5)En Üst SES Grubu	191	3,3473	2,71245		
	Toplam	2234	4,4074	2,62563		
Gelenek	En alt SES grubu	295	5,3198	2,06471	4<1	4<3
	Ortanın Altı SES Grubu	627	5,2741	1,97288	5<1	5<3
	Orta SES grubu	656	5,1791	2,11851	4<2	
	Ortanın üstü SES Grubu	465	4,7254	2,13469	5<2	
	En Üst SES Grubu	191	4,4590	2,29172		
	Toplam	2234	5,0683	2,10779		
					10,229	.000

Farklılaşmanın hangi sosyo-ekonomik seviyeler arasında olduğunun anlaşılması için yapılan çoklu karşılaştırma testi (Tukey) sonuçlarına göre; “din” alt boyutunda en alt sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilere ait tercih düzeyi ortalamaları, orta, ortanın üstü ve en üst sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilere ait ortalamalardan anlamlı bir şekilde daha yüksektir. Ortanın altı ve orta sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin tercih düzeyi ortalamaları da benzer şekilde ortanın üstü ve en üst sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin tercih düzeyi ortalamalarından anlamlı bir şekilde daha yüksektir. Bilgi kaynağı olarak “gelenek” alt boyutunda da benzer bir durum görülmektedir. En alt, ortanın altı ve orta sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin “gelenek” alt boyutundaki tercih düzeyi ortalamaları, ortanın üstü ve en üst sosyo-ekonomik düzeydeki öğrencilerin tercih düzeyi ortalamalarına göre anlamlı bir şekilde daha yüksektir.

Öğrencilerin bilgi kaynakları alt boyutlarındaki ortalamalarının, siyasi görüşlerine göre farklılaşmasını test etmek amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmıştır (Tablo 5.). Analiz sonuçlarına göre, “otorite” (F:6,528, p<.01), “din” (F:72,589, p<.01) ve “gelenek” (F:18,597, p<.01) alt boyutlarında anlamlı bir farklılaşma tespit edilmiştir.

Üniversite öğrencilerinin bilgi kaynağı alt boyutlarındaki tercih düzeyi ortalamalarındaki farklılaşmanın hangi siyasi görüşler arasında olduğunun tespit edilebilmesi için yapılan çoklu karşılaştırma testi sonuçlarına göre; “otorite” alt boyutunda, kendisini “Marksist, komünist, sosyalist, ateist” olarak tanımlayan öğrencilerin tercih düzeyi ortalamaları kendisini “muhafazakar, dindar” ve “Kemalist, ulusalcı, sosyal demokrat” olarak tanımlayan öğrencilerin tercih düzeyi ortalamalarından anlamlı bir şekilde daha düşüktür. Kendisini “anarşist” olarak tanımlayan öğrencilerin bilgi kaynağı olarak “otorite” tercihi düzeyi ortalamaları diğer bütün siyasi görüşlere mensup öğrencilerin ortalamalarından istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde daha düşüktür. Kendilerini “apolitik” olarak tanımlayan öğrencilerin “otorite” alt boyutundaki ortalamaları ise, kendilerini “muhafazakar, dindar” olarak tanımlayan öğrencilerin ortalamalarından anlamlı bir biçimde daha düşüktür.

Bilgi kaynağı olarak “din” alt boyutundaki ortalamaların siyasi görüşlere göre farklılaşmasına bakıldığında, kendilerini “muhafazakar, dindar” ve “İslamcı” olarak tanımlayan öğrencilerin tercih düzeyi ortalamaları kendilerini bütün siyasi görüşlerdeki öğrencilerin ortalamalarından daha yüksektir. Kendilerini “Marksist, komünist, sosyalist, ateist” ve “anarşist” olarak tanımlayan öğrencilerin tercih düzeyi ortalamaları, kendilerini “liberal, hümanist”, “Kemalist, ulusalcı, sosyal demokrat” ve “apolitik” olarak tanımlayan

öğrencilerin ortalamalarından daha düşüktür. Kendilerini “milliyetçi” olarak tanımlayan öğrencilerin ortalamaları ise, kendilerini “liberal, hümanist”, “Marksist, komünist, sosyalist, ateist”, “anarşist” ve “Kemalist, ulusalcı, sosyal demokrat” olarak tanımlayan öğrencilerin ortalamalarından anlamlı bir şekilde daha yüksektir. Kendilerini “ülkücü” olarak tanımlayan öğrencilerin bilgi kaynağı olarak “otorite” tercihi ortalamaları, kendilerini “liberal, hümanist”, “Marksist, komünist, sosyalist, ateist”, “anarşist” ve “Kemalist, ulusalcı, sosyal demokrat” olarak tanımlayan öğrencilerin tercih düzeyi ortalamalarından anlamlı bir şekilde daha yüksektir.

Tablo 5. Üniversite öğrencilerinin bilgi kaynağı tercih ortalamalarının siyasi görüşlere göre farklılaşması (Anova)

	Siyasi Görüşler	N	$\bar{X}$	S	F	p	Fark
Otorite	(1)muhafazakar, dindar	345	6,7208	1,82684	6,528	.000	4<1 5<2 4<6
	(2)liberal, hümanist	128	6,2057	1,79536			5<1 5<3 5<6
	(3)Milliyetçi	402	6,5323	1,84658			9<1 5<4 5<7
	(4)Marksist,komünist, sosyalist, ateist	277	6,1492	1,92811			5<8
	(5)anarşist	28	4,8750	2,05412			5<9
	(6)Kemalist,ulusalcı, sosyal demokrat	520	6,6205	1,69665			
	(7)ülkücü	117	6,6952	1,74229			
	(8)İslamcı	134	6,6990	1,91458			
	(9)apolitik	123	6,0867	2,00584			
	Toplam	2074	6,4856	1,84591			
Din	(1)muhafazakar, dindar	345	6,1937	2,06376	72,589	.000	2<1 2<3 2<8
	(2)liberal, hümanist	128	3,8776	2,39490			3<1 4<3 3<8
	(3)Milliyetçi	402	4,7243	2,38372			4<1 5<3 4<8
	(4)Marksist,komünist, sosyalist, ateist	276	2,6039	2,38295			5<1 6<3 5<8
	(5)anarşist	28	1,8333	2,22315			6<1 4<6 6<8
	(6)Kemalist,ulusalcı, sosyal demokrat	519	3,6374	2,43435			7<1 5<6 7<8
	(7)ülkücü	117	4,9103	2,21860			9<1 2<7 9<8
	(8)İslamcı	134	6,3706	2,02208			4<2 4<7 4<9
						5<2 5<7 5<9	
						6<7	

(9)apolitik	123	4,1789	2,45378		
Toplam	2072	4,4075	2,61913		
(1)muhafazakar, dindar	345	5,4145	2,03407	2<1	5<4 2<8
(2)liberal, hümanist	128	4,5898	1,95766	4<1	4<6 4<8
(3)Milliyetçi	401	5,4792	1,90966	5<1	5<6 5<8
(4)Marksist,komünist, sosyalist, ateist	276	4,2289	2,22730	5<2	2<7 6<8
(5)anarşist	28	2,6190	2,20869	2<3	4<7 9<8
Gelenek				4<3	5<7 5<9
(6)Kemalist,ulusalcı, sosyal demokrat	520	4,9926	1,97747	18,597	.000 5<3 6<7
(7)ülkücü	117	5,6610	1,90984	6<3	9<7
(8)İslamcı	134	5,7463	2,05284		
(9)apolitik	123	4,8388	2,25442		
Toplam	2072	5,0757	2,09742		

Kendilerini “muhafazakar, dindar” olarak tanımlayan öğrencilerin “gelenek” alt boyutundaki ortalamaları kendilerini “liberal, hümanist” ve “Marksist, komünist, sosyalist, ateist” olarak tanımlayan öğrencilerin ortalamalarından anlamlı biçimde daha yüksektir. Kendilerini “anarşist” olarak tanımlayan öğrencilerin “gelenek” alt boyutundaki ortalamaları ise, kendilerini “muhafazakar, dindar”, “liberal, hümanist”, “milliyetçi”, “Marksist, komünist, sosyalist, ateist”, “Kemalist, ulusalcı, sosyal demokrat” ve “apolitik” olarak tanımlayan öğrencilerin ortalamalarından anlamlı bir şekilde daha düşüktür. Kendilerini “milliyetçi” olarak tanımlayan öğrencilerin “gelenek” alt boyutundaki ortalamaları, kendilerini “liberal, hümanist”, “Marksist, komünist, sosyalist, ateist” ve “Kemalist, ulusalcı, sosyal demokrat” olarak tanımlayan öğrencilerin ortalamalarından anlamlı bir şekilde daha yüksektir. Kendilerini “Kemalist, ulusalcı, sosyal demokrat” olarak tanımlayan öğrencilerin “gelenek” alt boyutundaki ortalamaları, kendilerini “Marksist, komünist, sosyalist, ateist” olarak tanımlayan öğrencilerin ortalamalarından daha yüksektir. Kendilerini “ülkücü” ve “İslamcı” olarak tanımlayan öğrencilerin bilgi kaynağı olarak “gelenek” alt boyutundaki tercih düzeyleri ortalamaları “liberal, hümanist”, “Marksist, komünist, sosyalist, ateist”, “anarşist”, “Kemalist, ulusalcı, sosyal demokrat” ve “apolitik” olarak tanımlayan öğrencilerin ortalamalarından anlamlı bir şekilde daha yüksektir.

Sonuç ve Tartışma

Araştırma kapsamında birinci alt probleme ilişkin bulgular genel hatlarıyla değerlendirildiğinde, üniversite öğrencilerinin bilgi kaynağı olarak en çok tecrübe ve otoriteyi tercih ettikleri görülmektedir. Tecrübe ve otorite, Kant tarafından *a priori* olarak tanımlanan bilgi üretme yöntemleridir. *A priori* kavramı, genel itibarıyla deneyden bağımsız olarak, zihinsel faaliyetin ve kişisel tecrübelerin bir bileşkesi olan bilgi türü olarak tanımlanabilir (Ülken, 2008). Tecrübe ve otorite gibi *a priori* olarak tanımlanan bilgi türünü bireyler için cazip kılan en temel faktör ulaşmanın kolay olması ve günlük hayat problemlerinin çözümünde

fayda/maliyet oranı göz önüne alındığında gayet etkili ve verimli olabilmesidir. Bununla birlikte, Kant gibi birçok bilim felsefeci tarafından a priori bilgi, bilimsel bilgi üretme ve kullanma alışkanlığı için bir çeşit hareket noktası olabilme potansiyeli taşıması açısından oldukça önemsenmektedir (Barreau, 2010). Üniversite öğrencilerinin bilgi kaynağı olarak tecrübe ve otoritenin ardından bilimi tercih ediyor olması, a priori bilgi ve bilimsel bilgi arasındaki geçiş için önemli bir örnek durum olarak tanımlanabilir. Kuhn, paradigma kavramını tanımlarken bireylerin sahip oldukları kabullerin farkında olsalar da, olmasalar da tutum, davranış ve alışkanlıklarını etkilediğini öne sürmekte ve bilginin kaynağı olgusunu da kapsayan epistemolojik inançların bu kabullerden biri olduğunu öne sürmektedir (1960). Araştırmadan elde edilen sonuç bu bağlamda değerlendirildiğinde, üniversite öğrencilerinin hangi bilgi kaynaklarına ne düzeyde önem atfettikleri oldukça önemlidir. Tecrübe ve otorite, bilgi kaynağı olarak bilimsel bilgiye geçiş potansiyeli taşıdığı gibi, tutuculuk ve çok önemli araştırmaların gerektiği kadar önemsenmemesi gibi durumlarla da sonuçlanabilir (Saruhan & Özdemirci, 2013). Üniversite öğrencilerinin bilgi kaynağı tercihlerinde tecrübe, otorite ve bilimi gelenek ve din kategorileri takip etmektedir. Bilgi kaynağı olarak gelenek, doğruluktan ve kanıtlanabilirlikten çok işlevselliğe hitap eden, bireylerin gerek fiziksel, gerekse sosyal çevreleri ile ilişkilerinde rehberlik eden, önceki nesiller tarafından çeşitli yollarla üretilen bilgilerin yeni nesillere aktararak sosyal ve bilimsel gelişimin sürdürülmesini sağlayan bir olgudur (Bacanlı, 2014). Din ise bir bilgi kaynağı olarak oldukça dogmatik, akıl yürütme ve deneysel yöntemlerle kanıtlanma çabasına kapalı bir yapıya sahiptir. Bilgi kaynağı olarak gelenek ve din terk edildiğinde, bilimsel sürdürülebilirlik, toplumsallaşma, ahlak ve kültürel bağların korunması açısından tehlikeli olabileceği gibi, yüksek düzeyde ön planda olduğunda ise toplumları bağnazlığa ve çöküşe götürebilecek kapasiteye sahiptir. Sayılı, gelenek ve dinin bilgi kaynağı olarak kabul görmesi gereken alanların birey ve toplum için oldukça önemli olduğunu fakat bu kaynakların hangi alanlarda başat rolde olması gerektiğini vurgulamaktadır (Sayılı, 2010). Bu açıdan bakıldığında üniversite öğrencilerinin bilgi kaynağı olarak gelenek ve din tercihlerinin orta düzeyde ve sıralama bakımından özellikle bilimsel bilginin ardından geliyor olması tutarlı ve olumlu bir durum olarak nitelendirilebilir. Bir başka bilgi kaynağı olarak ortaya çıkan sosyal medya ise, üniversite öğrencileri tarafından son sırada ve düşük denebilecek düzeyde tercih edilmektedir. Sosyal medya bir bilgi kaynağı olarak ele alındığında, sağladığı birçok avantajın yanı sıra, kontrolsüz ve güvenilirlik düzeyi oldukça düşük bir mecradır (Acun, Yücel, Balbağ, İri, & Belenkuyu, 2017). Sosyal medyanın üniversite öğrencilerinin bilgi kaynağı olarak son sırada yer alması ve nispeten düşük düzeyde tercih edilmesi bu açıdan değerlendirildiğinde anlamlı ve önemli bir sonuçtur.

Üniversite öğrencilerinin bilgi kaynakları olarak otorite ve tecrübe tercih düzeyleri cinsiyet değişkenine göre farklılaşmaktadır. Otorite boyutunda kız öğrencilerin ortalamaları daha yüksek iken, tecrübe boyutunda erkek öğrencilerin daha yüksek ortalamaya sahip oldukları görülmektedir. Bu durumun doğrudan benimsenen toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkili olduğu düşünülmektedir. Kültürel ve sosyolojik yapımızda kadınlara biçilen roller dişil ve eril özellikleri net bir şekilde ayırtırmakta, kadınlara otoriteye itaat etme, yumuşak başlılık; erkeklere ise bağımsızlık, bireysel deneyime önem verme rekabetçilik gibi roller dikte edilmektedir (Ersöz, 2010).

Üniversite öğrencilerinin bilgi kaynağı tercihlerinin not ortalamalarına göre farklılaşmaları ele alındığında, genel itibarıyla not ortalaması yüksek öğrencilerin otorite, din, bilim, gelenek ve tecrübe boyutlarında; not ortalaması düşük olan öğrencilere nispeten daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Bilgi kaynağının türü fark etmeksizin daha başarılı öğrencilerin, bilgi kaynaklarına daha fazla önem vermeleri, akademik başarının kaynağı ne olursa olsun bilgiye, öğrenmeye ve yeniliğe açık olmakla ilişkili olabileceği şeklinde açıklanabilir.

Üniversite öğrencilerinin bilgi kaynağı tercihlerinin sosyo-ekonomik seviyelerine göre farklılaşması incelendiğinde, belirgin bir farklılaşmanın yalnızca din ve gelenek boyutlarında mevcut olduğu; her iki boyutta da sosyo-ekonomik seviyesi düşük bireylerin daha yüksek ortalamalara sahip olduğu

görülmektedir. Araştırma sonuçları, sosyo-ekonomik seviyeleri düşük bireylerin geleneklere ve geleneklerle ilgili değerlere daha fazla önem verdiklerini göstermektedir (Acun, Yücel, Önder, & Tarman, 2013). Bu durumda sosyo-ekonomik seviyesi düşük bireylerin geleneksel bilgiye daha fazla önem verdikleri sonucuna varılabilir. Benzer şekilde sosyo-ekonomik seviyedeki düşüşün, din ve din tandanslı kurum ve öğretilere yönelimi arttırdığı da öne sürülmektedir (Okumuş, 2009).

Üniversite öğrencilerinin bilgi kaynağı tercih düzeyleri otorite, din ve gelenek alt boyutlarında siyasi görüşlerine göre farklılaşmaktadır. Bilgi kaynağı olarak otorite alt boyutunda kendisini anarşist olarak tanımlayan öğrenciler diğer tüm ideolojilere mensup öğrencilere göre daha düşük ortalamaya sahip iken, kendisini Marksist, komünist, sosyalist, ateist olarak tanımlayan öğrenciler kendisini muhafazakâr, dindar olarak tanımlayan öğrencilerden ve kendisini Kemalist, ulusalcı, sosyal demokrat olarak tanımlayan öğrencilerden daha düşük ortalamalara sahiptir. Din alt boyutunda ise beklendiği gibi kendisini muhafazakar, dindar olarak tanımlayan öğrenciler ile kendisini İslamcı olarak tanımlayan öğrencilerin ortalamaları diğer ideolojileri benimseyen öğrencilerin ortalamalarından anlamlı bir şekilde daha yüksektir. Kendisini ülkücü ve milliyetçi olarak tanımlayan öğrencilerin din alt boyutuna bilgi kaynağı olarak önem verme düzeyleri, kendilerini liberal-hümanist, Marksist-komünist-sosyalist-ateist, anarşist ve Kemalist-ulusalcı-sosyal demokrat olarak tanımlayan öğrencilerin önem verme düzeylerinden anlamlı bir şekilde daha yüksektir. Gelenek alt boyutunda ise kendisini milliyetçi, ülkücü ve İslamcı olarak tanımlayan öğrencilerin diğer ideolojilere göre bariz şekilde daha yüksek ortalamalara sahip oldukları görülmektedir. Kendisini anarşist olarak tanımlayan öğrencilerin gelenek boyutuna bilgi kaynağı olarak önem verme düzeyleri ise diğer ideolojilere göre dikkat çekici biçimde daha düşüktür. Bilgi kaynaklarına verilen önem düzeyleri, ideolojik görüşlere göre incelendiğinde elde edilen sonuçların söz konusu ideolojilerin genel ilke ve kabulleriyle örtüştüğü görülmektedir.

Kaynakça / References

- Acun, İ.; Yücel, C.; Balbağ, N. L.; İri, S. & Belenkuyu, C. (2017). Sosyal sermaye ve sosyal medya: demokrasi ve vatandaşlık hakkında bir araştırma. *Sakarya University Journal of Education*, 7(3), 564-583.
- Acun, İ.; Yücel, C.; Önder, A. & Tarman, B. (2013). Değerler: kim ne kadar değer veriyor? *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2013(12), 180-198.
- Aristoteles (1985). *Metafizik*. (A. Arslan, Çev.) İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları.
- Bacanlı, H. (2014). *Sosyal beceri eğitimi* (5 b.). Ankara: Pegem Akademi.
- Balcı, M. E. (2011). Pathos ve ethos arası bir kavram: bilim sosyolojisi. *FLSF Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi*, Güz(12), 79-89.
- Barreau, H. (2010). *Epistemoloji*. (İ. Yergüz, Çev.) Ankara: Dost Kitabevi.
- Bıkmaz, F. (2017). Öğretmen Adaylarının Öğretme-Öğrenme Anlayışları ve Bilimsel Epistemolojik İnançlarının Araştırılması: Boylamsal Bir Çalışma. *Eğitim ve Bilim*, 42(89).
- Ersöz, A. G. (2010). Türk Atasözleri ve Deyimlerinde Kadına Yönelik Toplumsal Cinsiyet Rollerini. *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 1(6), 167-182.

- Fraenkel, J. R. & Wallen, N. E. (2003). *How to design and evaluate research in education*. Newyork: McGraw-Hill Higher Education.
- Heper, M. (1973). *Üniversitelerin işlevi ve toplumsal değişim*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Kanadlı, S. & Akbaş, A. (2015). Fen bilgisi öğretmen adaylarının epistemolojik inançları, öğrenme yaklaşımları ve lys puanları arasındaki ilişkiler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1).
- Kuhn, T. (1960). *The Structure of Scientific Revolutions*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Okumuş, E. (2009). Toplumsal değişme ve din. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(30), 323-347.
- Saruhan, Ş. C. & Özdemirci, A. (2013). *Bilim, felsefe ve metodoloji* (3 b.). İstanbul: Beta.
- Sayılı, A. (2010). *Bilim tarihi* (2 b.). İstanbul: Gündoğan Yayınları.
- Surveysystem (2018, 2 16). <https://www.surveysystem.com/sscalc.htm> adresinden alındı.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics* (6 b.). Boston: Pearson.
- Turhan, M. (1964). *Maarifimizin ana davaları ve bazı hal çareleri*. İstanbul: Bedir Yayınevi.
- Türkan, A.; Aydın, H. & Üner, S. S. (2016). Öğretmen Adaylarının Çokkültürlü Eğitime Yönelik Tutumları ile Epistemolojik İnançları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *İlköğretim Online*, 15(1).
- Uluçınar, U.; Akar, C.; Demir, M. & Demirhan, G. (2012). An investigation on epistemological beliefs of university students. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 46(2012).
- Ülken, H. Z. (2008). *Felsefeye Giriş* (Cilt 1). İstanbul: Türkiye İşbankası Kültür Yayınları.
- YÖK (2015). *2014-2015 Öğretim Yılı Yükseköğretim İstatistikleri*. Ankara: Yüksek Öğretim Kurumu.